

НАУКОВЕ ЖИТТЯ SCIENTIFIC LIFE

ВИДАТНІ ДІЯЧІ В ГАЛУЗІ КРИМІНАЛІСТИКИ
EMINENT PERSONALITIES IN THE FORENSIC SCIENCE

УДК 343.98(477)(092)

doi: 10.37025/1992-4437/2019-31-1-96

В. В. Юсупов, доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник

V. Yusupov, DSc (Law), Senior Researcher

А. О. Антощук, кандидат юридичних наук

A. Antoshchuk, Ph.D in Law

Національна академія внутрішніх справ
National Academy of Internal Affairs

КРИМІНАЛІСТИЧНА НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА А. В. ІЩЕНКА

PROFESSOR A. ISHCENKO'S FORENSIC SCIENCE SCHOOL

Висвітлено життєвий шлях і творчу діяльність доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, академіка Міжнародної слов'янської академії наук, полковника міліції у відставці Андрія Володимировича Іщенко (24.08.1951–26.04.2019) – знаного і шанованого в наукових колах українського вченого, засновника наукової школи, дослідника історії та сучасності світової криміналістики, талановитого педагога, управлінця, криміналіста.

Ключові слова: А. В. Іщенко; криміналістика; судова експертиза; історія криміналістики; криміналістичне забезпечення; учений-криміналіст; криміналістична наукова школа.

Освещены жизненный путь и творческая деятельность доктора юридических наук, профессора, заслуженного юриста Украины, академика Международной славянской академии наук, полковника милиции в отставке Андрея Владимировича Ищенко (24.08.1951–26.04.2019) – знаменитого и высокоуважаемого в научных кругах украинского ученого, основателя научной школы, исследователя истории и современности мировой криминалистики, талантливого педагога, управленца, криминалиста.

Ключевые слова: А. В. Ищенко; криминалистика; судебная экспертиза; история криминалистки; криминалистическое обеспечение; ученый-криминалист; криминалистическая научная школа.

Considered the way of life and creative activity of the DSc (Law), Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Academician of the International Slavic Academy of Sciences, Colonel of the Police Resigned Andrey Vladimirovich Ishchenko (August 24, 1951 – April 26, 2019) – a well-known Ukrainian scientist-criminalist, founder of a scientific school, researcher the history and the modern world of criminology, a talented teacher, manager, criminalist.

Keywords: A. Ishchenko; forensics; forensic examination; history of forensics; forensic software; forensic scientist; forensic science school.

Андрій Володимирович Іщенко народився 24 серпня 1951 р. у с. Білогір'я Оріхівського району Запорізької області у звичайній селянській сім'ї. Виховувався зі старшими сестрою Людмилою та братом Віктором. Змалечку батьки привчали дітей до праці, часто залучали до роботи в колгоспі. Захоплювався Андрій читанням книг. У сільській бібліотеці він вивчив, за словами сестри, весь бібліотечний фонд, почасти беручи книги, що не кожному щастило, додому.

Після закінчення Білогір'ївської восьмирічної школи, у 1966–1967 рр. Андрій Володимирович навчався в Запорізькому авіаційному технікумі, далі – у Малотокмачанській загальноосвітній школі-інтернаті, а після закінчення був призваний на армійську службу. Військовий обов'язок виконував у Групі радянських військ у Німеччині (1969–1971) у містах Мейнінгені, Веймарі, Ордруфі, Ерфурті.

Армійський вишкіл забезпечив «безпроблемний» вступ Андрія Володимировича у січні 1972 р. на службу в міліцію. Як зазначено в численних довідкових виданнях, А. В. Іщенко в системі органів внутрішніх справ «пройшов шлях» від старшини до полковника міліції, від постового міліціонера УВС м. Запоріжжя до першого заступника начальника Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України.

У 1979 р. Андрій Володимирович із відзнакою закінчив Київську вищу школу МВС СРСР (нині – Національна академія внутрішніх справ, НАВС), після чого йому запропонували продовжити навчання. Подальша трудова діяльність також була пов'язана з цим провідним юридичним ВНЗ України. З 1982 р., коли А. В. Іщенко закінчив ад'юнктуру, він працював на посадах: викладача кафедри криміналістики; викладача, старшого викладача кафедри спеціальних дисциплін; заступника начальника факультету підвищення кваліфікації; начальника кафедри криміналістичних експертиз (1992–1994, до речі, це була перша така кафедра як в Україні, так і в Європі загалом); професора кафедри криміналістики (1996–1998, 2004–2009, 2010–2019); ученого секретаря НАВСУ; заступника начальника Інституту підготовки кадрів оперативних служб міліції з навчальної та наукової роботи. У 2009 р. професора Іщенко призначено першим заступником начальника Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, а в наступному році Андрій Володимирович звільняється з ОВС, виходить на пенсію та повертається в рідну альма-матер – НАВС, де до останніх днів свого життя працював професором кафедри криміналістики та судової медицини.

У 1984 р. Андрій Володимирович у спеціалізованій ученій раді Київської вищої школи МВС СРСР захищає кандидатську дисертацію «Криминалистическая рекомендация как средство обеспечения следственной практики достижениями науки и техники» за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес; судоустрій; прокурорський нагляд; криміналістика. У праці проаналізовано значення криміналістичних рекомендацій в

удосконаленні слідчої практики, зміст процесу забезпечення слідчої практики такими рекомендаціями, запропоновано систему їх оцінки.

Викладання на кафедрі криміналістики, яку з 1982 до 1997 рр. очолювали В. П. Бахін, Є. Д. Лук'янчиков, П. Д. Біленчук, В. С. Кузьмічов, зумовило вибір А. В. Іщенком нового напрямку творчого пошуку – методологічних та організаційних проблем криміналістичних наукових досліджень.

На таких питаннях свого часу зосереджував увагу його науковий керівник, а в подальшому науковий консультант професор В. П. Бахін у своїй докторській дисертації. Зокрема, Володимир Петрович, наголошуючи на тому, що чинна система організації, планування і проведення наукових досліджень не відповідає ні загальним потребам самої науки, ні реалізації її службових функцій, заклав підвалини принципів оцінки актуальності наукових досліджень, розробив систему планування замовлень практики щодо дослідження конкретних проблем.

питань, пов'язаних з оптимізацією наукових досліджень, спрямованих на криміналістичне забезпечення правоохоронної діяльності; приділено увагу методології криміналістики, її функціям, особливостям криміналістичних знань, тенденціям розвитку судової експертології, становленню і розвитку криміналістики.

На кафедрі криміналістики НАВС професор Іщенко сформував свою наукову школу.

Перший напрям криміналістичної наукової школи А. В. Іщенка стосується розроблення криміналістичного забезпечення практики протидії злочинності. Загалом учений-криміналіст уперше серед вітчизняних науковців здійснив фундаментальне дослідження сутності, структури, видів криміналістичного забезпечення як криміналістичної категорії. У цьому аспекті захищені дисертації, підготовлені під керівництвом професора Іщенка: «Інформаційне забезпечення використання науково-технічних досягнень у розслідуванні злочинів» (І. О. Ієрусалимов, 1998); «Криміналістичне забезпечення методики розслідування злочинів» (В. В. Матвієнко, 2000); «Процессуальные и криминалистические вопросы использования научно-технических средств и специальных знаний на досудебном следствии (на материалах Грузии и Украины)» (Ш. А. Піцхелаурі, 2002, захист дисертації у Тбіліському державному університеті); «Слідчі помилки та шляхи їх подолання» (А. Б. Марченко, 2005); «Науково-технічне забезпечення розкриття і розслідування

Накопичення чималого масиву наукової інформації спонукало Андрія Володимировича вступити до докторантури Української академії внутрішніх справ (1994–1996), де він підготував дисертацію «Методологічні та організаційні проблеми розвитку криміналістичних наукових досліджень», успішно захищену 26 лютого 1997 р. у спеціалізованій ученій раді академії. У праці досліджено комплекс методологічних та організаційних

злочинів, пов'язаних з вибухами» (М. В. Кобець, 2006); «Криміналістичне забезпечення обігу розрахункових документів у банківській системі з метою попередження вчинення злочинів» (І. І. Попович, 2007); «Криміналістичне забезпечення слідчої діяльності органів внутрішніх справ» (І. І. Дановська, 2011); «Розслідування незаконного використання торговельних марок» (І. Ю. Поліщук, 2019).

У межах першого напрямку виокремлюються наукові течії щодо видів криміналістичного забезпечення – експертно-криміналістичного та оперативно-розшукового. Професор Іщенко здійснював наукове керівництво роботою над такими дисертаціями з експертно-криміналістичної проблематики: «Сучасні можливості використання дослідження маркувальних знаків на вузлах і деталях автомобілів» (І. П. Красюк, 2002); «Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, пов'язаних з ухиленням від сплати податків, зборів та інших платежів» (Р. П. Марчук, 2004); «Теорія і практика використання біологічних слідів людини у розкритті і розслідуванні злочинів» (Н. М. Дяченко, 2003); «Сучасний стан і перспективи розвитку криміналістичного дослідження вогнепальної зброї» (Я. В. Новак, 2007); «Використання спеціальних бухгалтерських знань при розслідуванні злочинів у сфері сільськогосподарського виробництва» (Г. П. Дондик, 2011); «Дослідження малоінформативних підписів методом структурно-геометричних характеристик» (Д. В. Мельник, 2012); «Відібрання зразків біологічного походження під час досудового розслідування» (С. О. Коропецька, 2017); «Криміналістичне дослідження plomb» (А. О. Левицький, 2018).

Оперативно-розшукова проблематика в науковій школі професора Іщенко представлена докторською дисертацією Д. Й. Никифорчука «Теоретичні і організаційні основи протидії незаконному обігу наркотичних засобів оперативними підрозділами міліції» (2009) і кандидатськими: «Правовідносини в оперативно-розшуковій діяльності» (І. І. Приполов, 2007); «Довірчі відносини у роботі оперативних підрозділів органів внутрішніх справ» (Я. І. Слободян, 2007); «Техніко-криміналістичне забезпечення діяльності підрозділів Державної служби по боротьбі з економічною злочинністю МВС України у протидії злочинам в сфері економіки» (А. В. Софілканич, 2014) та ін.

Розвиток питань криміналістичного забезпечення продовжено учнями А. В. Іщенка у докторських дисертаціях: Л. Д. Удаловою «Теоретичні засади отримання вербальної інформації у кримінальному процесі України» (2007); В. Г. Хахановським «Теорія і практика криміналістичної інформатики» (2011); О. І. Мотляхом «Інструментальна діагностика достовірності вербальної інформації та використання її результатів у кримінальному провадженні» (2014); Т. М. Бульбою «Криміналістична профілактика злочинів проти об'єктів охорони»; В. В. Арешонковим «Теоретичні основи криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів».

Другий напрям наукових пошуків наукової школи професора Іщенко полягає у формуванні криміналістичних рекомендацій розслідування окремих видів злочинів. Цим питанням присвячено кандидатські дисертації: «Основи розкриття і розслідуван-

ня злочинів, пов'язаних з виготовленням та збутом підроблених грошей» (Т. П. Бірюков, 2003); «Основи методики розслідування легалізації (відмивання) грошових коштів, отриманих незаконним способом, з використанням кредитно-банківської системи» (В. П. Головін, 2005); «Початковий етап розслідування розбійних нападів, вчинених з метою заволодіння особистим майном громадян» (А. В. Щербакова, 2006); «Криміналістична характеристика шахрайства щодо особистої власності та її використання на початковому етапі розслідування» (С. В. Головін, 2008); «Основи методики розслідування контрабанди культурних цінностей» (Я. В. Фурман, 2009); «Використання спеціальних знань при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод» (В. І. Дячук, 2010); «Криміналістична характеристика та особливості розслідування крадіжок вантажів, вчинених неповнолітніми з рухомого складу залізничного транспорту» (П. А. Кудлай, 2010); «Розслідування розбійних нападів, вчинених на водіїв автотранспортних засобів» (О. Д. Терещук, 2011); «Розслідування комп'ютерних злочинів, вчинених з використанням мережі «Інтернет» (К. В. Тітуніна, 2011); «Основні положення методики розслідування тілесних ушкоджень» (В. В. Логінов, 2012); «Початковий етап розслідування вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини» (А. О. Антощук, 2014); «Основи методики розслідування зґвалтування» (А. Ю. Лісова, 2014).

Особливе місце серед досліджень професора Іщенка належить розробленню історико-теоретичних проблем криміналістики (третья наукова течія). Послідовники наукової школи й далі розвивають фундаментальні ідеї, закладені Учителем у його докторській дисертації «Методологічні та організаційні проблеми розвитку криміналістичних наукових досліджень». Зокрема, окремі проблеми цього аспекту висвітлено В. В. Юсуповим у докторському дослідженні «Криміналістика в Україні у XX – на початку XXI ст. (історико-теоретичне дослідження)» (2018) і в кандидатських дисертаціях: «Функції і задачі криміналістики (теоретико-прикладний аспект)» (С. В. Павлов, 2003); «Інтеграція знань як фактор розвитку науки криміналістики» (Р. В. Гурак, 2005); «Принципи розкриття злочинів» (Я. В. Кузьмічов, 2008); «Метод криміналістичного аналізу злочину та злочинної діяльності» (Е. І. Оржинська, 2015); «Криміналістичні наукові центри та школи в Україні» (Д. А. Ляшенко).

Професор Іщенко народився 24 серпня, у день, коли з 1991 р. святкують проголошення незалежності України. У своїх наукових пошуках він також був «незалежний», вступав у конструктивну дискусію з іншими вченими-криміналістами, мав власний погляд на низку як традиційних, так і неоднозначних питань криміналістичної науки. Серед них, зокрема, ставлення професора до предмета криміналістики. У цьому Андрій Володимирович розвинув наукову позицію професора В. Г. Гончаренка. В останніх працях А. В. Іщенко криміналістику визначав як систему знань про закономірності утворення (формування, виникнення), виявлення (встановлення), фіксації, вилучення, дослідження, оцінки та використання інформації, придатної для перевірки чи встановлення будь-яких фактів, подій, явищ, а також про розробку на основі пізнаних закономірностей прийомів, способів, методів, методик, технологій, інструментів, матеріалів, приладів та їх комплексів й інших засобів оптимізації роботи з такою інформацією.

Таке розширене визначення криміналістичної науки відповідає сучасному розумінню протидії злочинності, її різним виявам, коли при здійсненні правосуддя постає необхідність дослідити будь-які факти або явища, що залишили сліди в навколишньому середовищі, пам'яті людей тощо.

Професор А. В. Іщенко зосереджував увагу й на удосконаленні педагогічної діяльності в НАВС. Багато праць він присвятив саме дидактиці освітнього процесу. Андрій Володимирович проводив заняття зі слухачами на курсах підвищення кваліфікації, готував лекції та інші навчально-методичні матеріали з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Особливості розслідування окремих видів злочинів» тощо. Він мав беззаперечний авторитет серед курсантів, слухачів, студентів, магістрів, ад'юнктів, докторантів, інших здобувачів вищої освіти, а також колег-криміналістів як в академії, так і поза її межами, ставилися до нього з великою повагою.

За енциклопедичні знання, фундаментальні дослідження з історії криміналістики друзі називали Андрія Володимировича Нестором Літописцем.

Творчий і життєвий шлях А. В. Іщенка знайшов своє відображення в численних енциклопедичних та інших виданнях. Серед них: «Советские криминалисты: Библиографический справочник» (Нижний Новгород, 1991); Юридична енциклопедія України в 6 томах (Київ, т. 2, 1999); «Хто є хто в економіці, культурі, науці Києва» (Київ, т. II, 2000); «Доктори наук і професори Національної академії внутрішніх справ України» (Київ, 2001); «Освіта та наука МВС України: шлях в 10 років» (Дніпропетровськ, 2001); «Визначні юристи сьогодення» (Київ, 2001); Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України (Дніпропетровськ, 2001, № 3); «Національна академія внутрішніх справ України: люди, події, факти (1921–2001)» (Київ, 2002); «Кафедри криміналістики КНУВС – 45 років (1964–2009)» (Київ, 2009); «Від курсанта до генерала: Шляхами бойових звитяг і звершень. 1921–2011» (Київ, 2011); «Енциклопедія криміналістики в лицах» (Харьков, 2014); «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ: шлях у 50 років (1966–2016)» (Дніпропетровськ, 2016) та ін.

Наукові здобутки, талановита педагогічна та управлінська діяльність А. В. Іщенка належно оцінювались. У 1993 р. Андрію Володимировичу присвоєно вчене звання доцента по кафедрі криміналістичної експертизи, у 1998 р. – вчене звання професора по кафедрі криміналістики. У 2000 р. його обрано членом громадської наукової організації – академіком Міжнародної слов'янської Академії наук; у 2012 р. – членом Міжнародної громадської організації «Конгрес криміналістів» (International Non-Governmental Organization «Criminalists Congress»).

Зважаючи на значний особистий внесок у забезпечення законності і правопорядку, розвиток юридичної науки, удосконалення правозастосовної практики, високий професіоналізм, ініціативу та наполегливість, творче і сумлінне ставлення до виконання службових обов'язків, у 2003 р. А. В. Іщенко Указом Президента України присвоєно почесне звання «Заслужений юрист України».

Крім того, Андрій Володимирович неодноразово нагороджувався Міністром внутрішніх справ України та ректором НАВС. Він був удостоєний медалей: «За бездоганну службу» I, II, III ступенів; «60 лет Вооруженных сил СССР»; «50 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.»; «Медаль Жукова»; «Захиснику Вітчизни», а також понад п'ятнадцяти пам'ятних медалей і нагрудних знаків МВС України. За значний внесок у розвиток науки і освіти А. В. Іщенко отримував подяки від Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Київського міського голови, йому присвоєно звання «Заслужений вчений Національної академії внутрішніх справ», вручено диплом почесного професора Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ та ін.

Професор Іщенко був членом спеціалізованих вчених рад із захисту докторських дисертацій НАВС та очолював одну із цих вчених рад. Як знаний фахівець у галузі криміналістики працював членом спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ, Класичному приватному університеті, Львівському національному університеті імені Івана Франка, Національній академії Служби безпеки України, Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського, Львівському державному університеті внутрішніх справ, Харківському національному університеті внутрішніх справ.

Принциповість Андрія Володимировича виявлялася при рецензуванні навчальних, наукових і методичних робіт. З огляду на вагомі наукові здобутки професора Іщенка часто запрошували опонувати докторські і кандидатські дисертації як в Україні, так і за її межами.

Науковий авторитет доктора юридичних наук А. В. Іщенка дістав визнання й за кордоном. Він працював у спеціалізованих вчених радах із захисту дисертацій у Бакинському і Тбіліському державних університетах. Як науковий консультант відділу зв'язків з органами правосуддя брав участь у роботі Науково-консультативної ради Верховного Суду України, Секретаріату Верховної Ради України, Міжвідомчого науково-дослідного центру проблем боротьби з організованою злочинністю Ради національної безпеки і оборони України. Працював у складі редакційних колегій Наукового вісника Національної академії внутрішніх справ, журналів «Економіка. Фінанси. Право», «Спецслужби и мир», «Специальная техника и вооружение», «Криміналістичний вісник», «Наука і правоохорона», «Криміналістика і судова експертиза», «Юридична наука» та інших авторитетних фахових видань.

Брав участь у розробленні різних міждержавних, державних і галузевих програм удосконалення законодавства, підготовки кадрів для правоохоронних органів, підвищення ефективності боротьби з правопорушеннями, покращання впровадження науково-технічних досягнень у слідчу та експертну практику.

А. В. Іщенко – автор і співавтор численних монографій, навчально-методичних, науково-практичних, довідкових і публіцистичних праць, серед яких: «Библиографический указатель диссертаций по криминалистике» (1989), «Проблеми розвитку наукових досліджень у галузі судової експертизи» (1995), «Методологічні проблеми криміналістики» (1997), «Научное обеспечение практики борьбы с преступностью» (1997), «Криминалистическое обеспечение методики расследования отдельных видов преступлений» (1999), «Проблеми криміналістичного забезпечення розслідування злочинів» (2002), «Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень» (2003), «Проблеми призначення криміналістики в сучасних умовах (теоретико-прикладний аспект)» (2004), «Засоби та методи виявлення вибухових речовин та пристроїв у боротьбі з тероризмом»

(2005), «Криміналістичне забезпечення розшуку безвісно відсутніх осіб» (2005), «Теорія і практика криміналістичного забезпечення процесу доказування в розслідуванні злочинів» (2007), «Календарь криминалиста» (2010), «Слідчі помилки: сутність, методи дослідження та шляхи запобігання» (2010), «Поняття й система методів техніко-криміналістичного дослідження документів» (2011), «Криміналістика» (підручник) (2015), «Криміналістика» (мультимедійний підручник) (2016), «Летопись криминалистики: даты, факты, имена» (2016) та ін.

26 квітня 2019 р. перестало битися серце видатного вітчизняного криміналіста. Але, і далі розвиваючи славні традиції криміналістичної наукової школи професора А. В. Іщенка, його учні, послідовники і однодумці, передусім науково-педагогічні працівники кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, інших закладів вищої освіти, фахівці наукових і науково-дослідних установ, правоохоронних органів, своїми здобутками примножують доробок спільноти криміналістів, тим самим зберігаючи пам'ять про Великого Учителя.

References

- Bakhin, V. P. (1991). *Sledstvennaia praktika: Problemy izucheniia i sovershenstvovaniia*. (Avtoref. dis. d-ra iurid. nauk). Kievskii gosudarstvennyi universitet im. T. G. Shevchenko, Kiev. 37 s.
- Dzhuzha, O. M. (Uklad. i Red.), Bodiul, Ye. M. (Uklad.), Romashko, A. V. (Uklad.), & Siuravchuk, V. H. (Uklad.). (2011). *Naukovi shkoly Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav: dovidnyk*. Kyiv: Natsionalna akad. vnutr. sprav. 172 s.
- Ishchenko, A. V., Karpov, N. S., & Kondratiev, Ia. Iu. (2002). *Naukove zabezpechennia protydiv zlochinosti: posibnik*. Kyiv: Natsionalna akad. vnutr. sprav Ukrainy. 224 s.
- Ishchenko, A. V. (1984). *Kriminalisticheskaiia rekomendatsiia kak sredstvo obespecheniia sledstvennoi praktiki dostizheniiami nauki i tekhniki*. (Avtoref. dis. kand. iurid. nauk). Kievskaiia vysshaia shkola MVD SSSR, Kiev. 16 s.
- Ishchenko, A. V. (1996). *Metodologichni ta organizatsiini problemi rozvitku kriminalistichnikh naukovikh doslidzhen*. (Avtoref. dis. d-ra iurid. nauk). Ukrainska akademiiia vnutrishnikh sprav, Kyiv. 37 s.
- Ishchenko, A. V. (2016). *Letopis kriminalistiki: daty, fakty, imena*. Kiev: UkrDGRU. 384 s.
- Kyivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav: istoriia ta suchasnist. Do 85-richchia zasnuvannia*. (2006). Kyiv: Atika. 384 s.
- MVS Ukrainy. NAVSU. (2001). *Doktory nauk i profesory Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav Ukrainy: dovidnyk*. Kyiv. 84 s.
- Piaskovskiy, V. V., Chornous, Yu. M., Ishchenko, A. V., Aliksieiev, O. O., Areshonkov, V. V., Atamanchuk, V. M. ... Yusupov, V. V. (2015). *Kryminalistyka: pidruchnyk*. Kyiv: TsUL. 544 s.
- Shepitko, V. Iu. (Red.). (2014). *Entsiklopediia kriminalistiki v litchakh*. Kharkov: Apostil. 400 s.

Список використаних джерел

- Бахин, В. П. (1991). Следственная практика: *Проблемы изучения и совершенствования*. (Авторыф. дис. д-ра юрид. наук). Киевский государственный университет им. Т. Г. Шевченко, Киев. 37 с.
- Джуца, О. М. (Уклад. і Ред.), Бодюл, Є. М. (Уклад.), Ромашко, А. В. (Уклад.), & Сюравчук, В. Г. (Уклад.). (2011). *Наукові школи Національної академії внутрішніх справ: довідник*. Київ: Національна академія внутр. справ. 172 с.
- Іщенко, А. В., Карпов, Н. С., & Кондратьев, Я. Ю. (2002). *Наукове забезпечення протидії злочинності: посібник*. Київ: Національна академія внутр. справ України. 224 с.
- Іщенко, А. В. (1984). *Криміналістическая рекомендація как средство обеспечения следственной практики достижениями науки и техники*. (Авторыф. дис. канд. юрид. наук). Киевская высшая школа МВД СССР, Киев. 16 с.
- Іщенко, А. В. (1996). *Методологічні та організаційні проблеми розвитку криміналістичних наукових*

- досліджень. (Автореф. дис. д-ра юрид. наук). Українська академія внутрішніх справ, Київ. 37 с.
- Ищенко, А. В. (2016). *Летопись криминалистики: даты, факты, имена*. Киев: УкрДГРУ. 384 с.
- Київський національний університет внутрішніх справ: історія та сучасність. До 85-річчя заснування. (2006). Київ: Атіка. 384 с.
- МВС України. НАВСУ. (2001). *Доктори наук і професори Національної академії внутрішніх справ України: довідник*. Київ. 84 с.
- Пясковський, В. В., Черноус, Ю. М., Іщенко, А. В., Алексеєв, О. О., Арешонков, В. В., Атаманчук, В. М. ... Юсупов, В. В. (2015). *Криміналістика: підручник*. Київ: ЦУЛ. 544 с.
- Шепитько, В. Ю. (Ред.). (2014). *Энциклопедия криминалистики в лицах*. Харьков: Апостиль. 400 с.

Стаття надійшла до редакції 01.06.2019